

2. *Бережнова, М.Л.* Государственная программа переселений в восточные районы СССР 1939–1942 гг.: этнограф. аспекты / М.Л. Бережнова // *Известия Алтайского государственного университета*. – 2008. – № 4/2. – С. 7–16.
3. *Билим, Н.А.* Сто дорог на Восток : Из истории переселения трудящихся на Дальний Восток. / Н.А. Билим. – Хабаровск: Кн. изд-во, 1978. – С. 128.
4. Временная инструкция о порядке привлечения, отбора и направления сельскохозяйственных переселенцев из малоземельных районов в многоземельные районы СССР и о приеме переселенцев в местах вселения // *СП СССР*. – 1939. – № 52. – Ст. 444.
5. Голодомор 1932 – 1933 років в Україні: документи і матеріали / Упоряд. Р.Я. Пиріг; НАН України ін-т історії України. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – С. 1128.
6. Дело о переселении граждан Витебской губернии // Государственный архив Витебской области (ГАВО). – Фонд 14. – Оп. 1. – Д. 1318.
7. *Корякина, Л.С.* Переселение в Восточную Сибирь в 1920–1930-е гг. / Л.С. Корякина // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики: в 3-х ч. Ч. I. – Тамбов: Грамота, 2011. – № 2 (8). – С. 95–97.
8. О дополнении статьи 225 земельного кодекса Р.С.Ф.С.Р. Декрет ВЦИК и СНК от 20 сентября 1926 года // Информационно-правовой портал [Электронный ресурс]. – 2006. Режим доступа: <http://www.bestpravo.ru/sssr/gn-praktika/c1w.htm>. – Время доступа: 03.04.2013.
9. Отчет делегации, командированной Наркомземом БССР на Дальний Восток и Сибирь // Национальный архив Республики Беларусь (НАРБ). – Фонд 48. – Оп. 1. – Д. 2732.
10. Переселенческое дело : сб. декр. и распоряж. по переселению / Нар. ком. зем. РСФСР. Отд. переселений и колонизации; под ред. [и с предисл.] М.А. Большакова. – М.: Тип. ОГПУ, 1927. – С. 360.
11. Постановления, выписки из протоколов заседаний президиума ЦИК и СНК БССР, план и отчет землеустроительной группы при Наркомземе БССР по переселению крестьян за пределы БССР // Национальный архив Республики Беларусь (НАРБ). – Фонд 6. – Оп. 1. – Д. 1981.
12. *Платунов, Н.И.* Переселенческая политика Советского государства и ее осуществление в СССР (1917 – июнь 1941 гг.) / Н.И. Платунов. – Томск: Изд-во Том. ун-та, 1976. – С. 283.
13. Подсчитано автором на основании: НАРБ. – Фонд 48. – Оп. 1. – Д. 3625.
14. *Чернушевич, И.* Вопросы переселения / И. Чернушевич // *Звезда*. – 1925. – 21 марта. – С. 3.

SUMMARY

For the first time in Belarusian historiography the article outlines the techniques of the process of agrarian migration from Soviet Belarus to other regions of the USSR (1919–1941) on this basis of studying and analyzing archival materials, published documents and formerly-published literature on the issue of agrarian migration. It focuses on the procedure of plot registration, selecting and preparing the migrants for leaving, transportation of migrants and their property as well as their settlement in the host regions.

Паступіў у рэдакцыю 26.03.2014 г.

УДК 94(438:474.5)«2012/2013»:324

Д.П. Пінкевіч,

аспірант кафедры міжнародных адносін БДУ

«ВЫБАРЧАЯ АКЦЫЯ ПАЛЯКАЎ ЛІТВЫ» ЯК ФАКТАР Польшка-ЛІТОЎСКІХ АДНОСІН У 2012–2013 гг.

Пасля ўступлення Польшчы і Літвы ў Еўрапейскі саюз у 2004 г. адносіны паміж краінамі паказвалі пераважна станоўчую дынаміку па большасці прынцыповых напрамкаў. Разам з тым, апошнія некалькі гадоў характарызуецца ўзнікненнем і развіццём новых істотных момантаў, якія да гэтага або не прысутнічалі на палітычным полі міждзяржаўных адносін, або не адыгрывалі значнай ролі. Прынцыпова новай з'явай для стасункаў паміж Варшавай і Вільнюсам стала парламенцкая актыўнасць партыі польскай дыяспары «Выбарчая акцыя палякаў Літвы» (ВАПЛ), якая ў кастрычніку 2012 г. упершыню пераадолела пяціпрацэнтны бар'ер і здолела ўвайсці ў кіруючую кааліцыю. Названая партыя была ўтворана ў 1994 г. Я. Сянкевічам на аснове «Асацыяцыі палякаў Літвы», якая прадстаўляла інтарэсы польскай дыяспары. З 1996 г. яна ўдзельнічала ў парламенцкіх выбарах і з першага ж разу атрымала адно месца ў сейме. Сваёй асноўнай мэтай ВАПЛ бачыць абарону праў нацыянальных меншасцей у Літве.

Пры характарыстыцы распрацаванасці тэмы варта адзначыць, што дадзенае пытанне

з'яўляецца абсалютна не прадстаўленым у беларускай гістарыяграфіі. Сярод замежных аўтараў дадзеная праблема таксама не атрымала належнай распрацоўкі, што тлумачыцца назапавшваннем матэрыялу для даследавання не ў мінулым, але ў бягучым часе. Пры гэтым неабходна вылучыць працы польскага гісторыка К. Дудзінскай [1–3], якая займалася вывучэннем дзейнасці ВАПЛ. Разам з тым, у замежных аўтараў можна сустрэць шэраг даследаванняў, прысвечаных агульнай праблеме польскай нацыянальнай меншасці ў Літве [4–7].

У якасці крыніц для даследавання выкарыстоўваліся афіцыйная інфармацыя ўрадаў Польшчы і Літвы, прэс-рэлізы і афіцыйныя заявы ВАПЛ, выступленні і інтэрв'ю кіраўнікоў краін і прадстаўнікоў палітычных партый, а таксама паведамленні польскіх і літоўскіх СМІ.

Храналагічныя межы даследавання, з аднаго боку, вызначаны парламенцкімі выбарамі ў Літве ў кастрычніку 2012 г., якія прывялі да з'яўлення ВАПЛ у літоўскім сейме і ў кіруючай кааліцыі, з другога боку – канцом 2013 г. і апошняга на дадзены момант дзейнасць «Выбарчай акцыі палякаў Літвы».

Паводле вынікаў парламенцкіх выбараў у Літоўскай Рэспубліцы ў кастрычніку 2012 г., упершыню электаральную мяжу ў 5 % пераступіла партыя, якая прадстаўляе нацыянальныя меншасці – «Выбарчая акцыя палякаў Літвы».

Важна адзначыць, што гэтаму палітычнаму дасягненню польскай дыяспары папярэднічала абвастрэнне польска-літоўскіх адносін з нагоды змянення статусу нацыянальных меншасцей у Літве. Вясной 2011 г. быў прыняты і ўвосень уступіў у дзеянне «Закон аб адукацыі» ў новай рэдакцыі, якая змяняла ўмовы для функцыянавання школ нацыянальных меншасцей. У прыватнасці, найбольшы рэзананс выклікаў артыкул новай рэдакцыі закона, які абавязваў усіх выпускнікоў здаваць пры заканчэнні школы агульны экзамен па літоўскай мове. Да гэтага часу выпускнікам польскіх, рускіх і беларускіх школ было дастаткова здаць экзамен па роднай мове для атрымання літоўскага атэстата [5, р. 80–81; 6, р. 178; 7, р. 6]. Мэтай новага закона было прывядзенне сітуацыі ў Літве ў адпаведнасць з агульнаеўрапейскай практыкай, якая да гэтага была значна больш спрыяльнай для нацыянальных меншасцей, чым у большасці краін ЕС. Аднак жа прыняцце і ўступленне ў сілу новага закона значна актывізавала прадстаўнікоў нацыянальных суполак і, у першую чаргу, польскую дыяспару [4, р. 76]. Рускую і беларускую меншасці сітуацыя ўсхвалявала ў меншай ступені [3, р. 537].

Тым не менш, нягледзячы на іх актыўнасць, а таксама высокую ступень удзелу польскіх палітыкаў у канфлікце вакол закона, новы Закон аб адукацыі застаўся без змен. Калі пасля яго ўступлення ў сілу мінуў год, склалася ўражанне, што сітуацыя вычарпаная. Аднак вынікі выбараў у літоўскі сейм, якія адбыліся 14 кастрычніка 2012 г., паказалі, што пытанне нацыянальных меншасцей усё ж адыграла сваю істотную ролю ў літоўскай палітыцы.

На месцы ў парламенце прэтэндавалі 17 партый і кааліцыя «За Літву», якая складалася з чатырох малых партый. Адзначым, што найбольшую ўвагу ў перадвыбарчай кампаніі яе ўдзельнікі надавалі пытанням эканомікі, барацьбы з карупцыяй, рэфармавання судовай сістэмы. Праблема захавання правоў нацыянальных меншасцей хоць і прысутнічала ў праграмах некаторых партый, але не адыгрывала істотнай ролі (за выключэннем дзвюх палітычных сіл): «Саюз Айчыны – ЛХД» – літоўскія кансерватары [8], якія выступілі ініцыятарамі прыняцця новага закона, і «Выбарчая акцыя палякаў Літвы» [9]. Апошняя арыентавалася на прадстаўнікоў польскай меншасці і была адным з арганізатараў і лідараў пратэстаў супраць новага закона ў 2011 г. Пры гэтым напярэдадні выбараў ВАПЛ аб'ядналася з «Народнай партыяй» К. Прускенэ і «Рускім Альянсам» І. Роза-

вай. Агульнай глебай для аб'яднання стала імкненне паўплываць на сітуацыю з нацыянальнымі меншасцямі ў краіне [4, р. 79]. Гэтай праблемай у выбарчай платформе ВАПЛ быў прысвечаны асобны абзац, у якім давалася аб'яцанне прывесці літоўскую палітыку ў адпаведнасць з еўрапейскімі нормамі стаўлення да нацыянальных меншасцей.

Менавіта таму важным вынікам парламенцкіх выбараў у Літве можна назваць пераадоленне ВАПЛ пяціпрацэнтнага бар'ера. Трэба адзначыць, што вынік гэты быў прадказальным. Партыя паслядоўна павялічвала набраны працэнт ад 1,95 % – у 2000 г. да 4,8 % – у 2008 г. і ў выніку атрымала ў 2012 г. 6,09 % з дапамогай у тым ліку і радыкалізацыі асобных прадстаўнікоў польскай і рускай меншасцей Літвы пасля прыняцця новага Закона аб адукацыі [1, с. 382, с. 390].

У новым парламенце партыя нацыянальных меншасцей атрымала восем месц. Па выніку выбараў Сацыял-дэмакратычная партыя, Партыя працы і «Парадак і Справядлівасць» утварылі кааліцыю большасці ў сейме ЛР, куды таксама запрасілі і ВАПЛ. Гэта прывяло да ўзнікнення ўнікальнай сітуацыі для польска-літоўскіх адносін: упершыню ў сучаснай гісторыі партыя польскай нацыянальнай меншасці ўвайшла ў кіруючую ў Літве кааліцыю.

Такім чынам, парламенцкія выбары 2012 г. прывялі да ўзнікнення прынцыпова новага фактара ў адносінах паміж Вільнюсам і Варшавай. Польскі бок атрымаў магчымасць непасрэднага ўплыву на ўнутранную палітыку Літоўскай Рэспублікі праз партыю, якая з'яўляецца прадстаўніком польскай дыяспары. Атрымліваецца, што ВАПЛ ёсць не толькі суб'ект унутрылітоўскай палітычнай арэны, але і суб'ект знешняй палітыкі – а дакладней польска-літоўскіх адносін – у ступені значна больш высокай, чым гэта ўласціва палітычным партыям.

Варта адзначыць, што кіраўніцтва Польшчы вітала поспехі польскай партыі ў Літве. З гэтым фактам звязвалася спадзяванне, што ВАПЛ будзе спрыяць дасягненню разумення паміж польскім і літоўскім народамі на новым узроўні. Так, падчас свайго візіту ў Літву ў лютым 2013 г. кіраўнік Польшчы Б. Камароўскі выказваў сваю задаволенасць сітуацыяй. «*Выбарчы поспех дае таксама надзею, што адкрыюцца новыя перспектывы ўдзелу польскай меншасці ў палітыцы літоўскай дзяржавы, канешне ж, з карысцю для адносін паміж двума народамі і дзяржавамі*», – зрабіў заяву ён перад літоўскімі і польскімі журналістамі [10]. Міністр замежных спраў Польшчы Р. Сікорскі, характарызуючы вынікі выбараў, адзначыў, што, па яго меркаванні, партыі-пераможцы «*бясспрэчна павінны палепшыць адносіны Польшчы і Літвы*» [11]. Пры гэтым неабходна адзна-

чыць, што дадзенае выказванне датычыцца не толькі вынікаў ВАПЛ, але і змены дамінуючай сілы ў літоўскім сейме ў цэлым, дзе кіруючая кааліцыя кансерватараў перайшла ў апазіцыю да новай кааліцыі левых партый.

У дзейнасці ВАПЛ можна вылучыць некалькі сфер, у якіх партыя праявіла найбольшую актыўнасць.

«Выбарчая акцыя палякаў Літвы» вылучыла некалькі паказальных заканадаўчых ініцыятыў. Так, старшыня партыі В. Тамашэўскі прапанаваў увесці заканадаўчую забарону на аборты ў Літве [12–13]. Таксама была агучана ідэя аб увядзенні абавязковага ўрока па вывучэнні рэлігіі ў літоўскіх школах. Нельга не звярнуць увагу, што дадзеныя ініцыятывы з'яўляюцца даволі кансерватыўнымі і больш уласцівы для традыцыйнага каталіцкага грамадства Польшчы, чым для секулярнай Літвы. Разам з тым, закон, што датычыцца абортаў, у Літве вельмі нагадвае польскі закон «Аб абароне эмбрыёна». Можна знайсці некалькі тлумачэнняў дадзеным ініцыятывам: 1) ВАПЛ плануе прывабіць да сябе тую частку электарату Літвы, якая трымаецца кансерватыўных маральных поглядаў, што выглядае вельмі складаным і малаверагодным; 2) Акцыя хутчэй пасылае сігналы палякамі Літвы і Польшчы, што партыя будзе адстойваць традыцыйныя каштоўнасці, уласцівыя польскаму грамадству на тэрыторыі сваёй дзейнасці. Другое тлумачэнне падаецца больш верагодным. Таму атрымліваецца, што ВАПЛ абмяжоўвае свой электарат выключна этнічнымі палякамі-католікамі. Такая арыентацыя выглядае лагічнай для партыі, што прадстаўляе нацыянальную меншасць краіны. Разам з тым, вузкая скіраванасць праграмных пасылаў можа з'яўляцца адлюстраваннем таго, што кіраўнікі ВАПЛ гатовыя павялічваць дыстанцыю з астатнім электаратам, калі ёсць верагоднасць, што такія крокі мабілізуюць палякаў Літвы.

Другі блок праблем Выбарчай акцыі палякаў Літвы звязаны з дзейнасцю Я. Невяровіча на чале літоўскага Міністэрства энергетыкі. Дадзены партфель быў умовай ВАПЛ уваходжання ў кіруючую кааліцыю. Таму польскія СМІ звярнулі ўвагу на тое, што кіраўнік міністэрства энергетыкі стаў першым міністрам-палякам у сучаснай Літве [14]. У кантэксце польска-літоўскіх адносін можна было чакаць актывізацыі інфраструктурных праектаў паміж Польшчай і Літвой. Варта адзначыць, што з 2008 г. Я. Невяровіч быў прызначаны кіраўніком «LitPol Link» – кампаніі, створанай для распрацоўкі праекта па злучэнні энергетычных сетак дзвюх краін. Разам з тым, за першы год сваёй працы ў міністэрстве Я. Невяровіч больш займаўся ўрэгуляваннем пытанняў з Масквой і «Газпрамам», чым з Варшавай. Адзіны напрамак у галіне энергетычнага супрацоўніцтва –

аднаўленне кантактаў з польскім бокам на конт іх магчымага ўдзелу ў будаўніцтве Вісагінскай АЭС. Дадзенае пытанне ўзнікла на парадку дня пасля адмовы эстонскіх інвестараў ад удзелу ў праекце. Але па стане на дадзены момант, далей за агучванне намераў справа не зрушылася. Неабходна прызнаць, што нягледзячы на тое, што дзейнасць Я. Невяровіча на пасадзе міністра энергетыкі ў цэлым заслужыла станоўчую ацэнку, аднак яна не прывяла да сур'ёзных рэзультатаў у супрацоўніцтве паміж Варшавай і Вільнюсам у энергетычнай галіне, пакуль пакінуўшы толькі спадзяванні на паглыбленне і інтэнсіфікацыю польска-літоўскага супрацоўніцтва ў сферы энергетыкі.

Трэці і асноўны блок дзейнасці ВАПЛ у Сейме звязаны з пытаннем правоў нацыянальных меншасцей [2, р. 820; 4, р. 80]. У перадвыбарчай праграме Акцыі азначанай праблеме не надавалася празмернай увагі, аднак было зразумела, што менавіта яна з'яўляецца ядром функцыянавання партыі. Гэта не ўтойвалася на працягу выбарчай кампаніі і пасля выбараў. В. Тамашэўскі, уступаючы ў кааліцыю, даваў зразумець, што асноўным інтарэсам ВАПЛ будуць заканадаўчыя змены розных аспектаў становішча нацыянальных меншасцей у Літве.

Варта адзначыць, што кіраўніцтва Выбарчай акцыі палякаў Літвы прыкладала ўсе намаганні, каб пасля выбараў перамяніць успрыманне партыі як сілы, што цікавіцца выключна праблемай правоў нацыянальных меншасцей [2, р. 820]. Так, В. Тамашэўскі нават апублікаваў адпаведны артыкул, у якім спрабаваў апісаць іншыя кірункі дзейнасці ВАПЛ. У прыватнасці, ён апісаў некалькі ініцыятыў партыі: спрыянне развіццю турыстычнага патэнцыялу Літвы; увага да стану мясцовых дарог; імкненне знізіць кошт на ацяпленне; клопат аб духоўным стане літоўскага грамадства; паслядоўная абарона жыцця ад зачацця. Ён адзначыў, што скажонае ўспрыманне Выбарчай акцыі палякаў Літвы ў СМІ з'яўляецца вынікам чыёйсьці мэтаскіраванай дамовы [12]. Такім чынам, прыведзеныя кіраўніком ВАПЛ прыклады шырыні палітычных поглядаў партыі даволі добра адлюстроўваюць адсутнасць сістэмнасці і ідэалагічнай цэласнасці па пытаннях, якімі займаецца партыя польскай дыяспары.

Сярод захадаў, ажыццёўленых Выбарчай акцыяй палякаў Літвы ў напрамку правоў нацыянальных меншасцей, вылучаюцца некалькі ініцыятыў. Так, пад ціскам ВАПЛ палітсавет кіруючай кааліцыі Літвы прыняў рашэнне па прадастаўленні льгот прадстаўнікам нацыянальных меншасцей. 15 лютага 2013 г. міністр асветы і адукацыі Д. Павалкіс падпісаў указ, у адпаведнасці з якім выпускнікам школ нацыянальных меншасцей дазвалялася здаваць экзамен па літоўскай мове па спрошчанай праграме. Аднак жа па ініцыя-

тыве кансерватараў дадзены ўказ быў правешаны Галоўным адміністрацыйным судом Літвы. Паводле рашэння калегіі суда ад 18 чэрвеня 2013 г., змест названага ўказа пярэчыць прынцыпу роўнасці, зацверджанаму ў Канстытуцыі ЛР, што прывяло да яго скасавання [15].

У дыскусіі з кансерватарамі наконт новай рэдакцыі закона «Аб нацыянальных меншасцях» дэпутаты ад Акцыі прапанавалі проста аднавіць у дзеянні старую рэдакцыю Закона, прынятую ў 1991 г. [6, р. 173], сцвярджаючы, што яна цалкам адпавядае бягучай літоўскай рэчаіснасці ў сферы нацменшасцей. Той факт, што В. Тамашэўскі называў нават канкрэтны тэрмін прыняцця закона – не пазней за сакавік 2014 г. – не маючы падтрымкі гэтай ініцыятывы ў парламенце, дазволіў палітычным апанентам вінаваціць партыю В. Тамашэўскага ў папулізме [16].

Вялікі рэзананс выклікаў дэмарш дэпутатаў ВАПЛ 13 студзеня 2014 г. у Дзень абароны свабоды, калі ўшаноўваецца памяць літоўцаў, загінуўшых у 1991 г. Падчас выступлення былога кіраўніка Літвы В. Ландсбергіса дэпутаты дэманстравалі пакінулі залу пасяджэнняў Сейма. Гэты акт быў успрыняты як выклік літоўскай грамадскасці. Паказальна, што каменціраваць сітуацыю ўзяўся міністр замежных спраў Польшчы Р. Сікорскі. У сваім мікраблогу ў Твітары ён растлумачыў, што мэтай парламентарыяў была не знявага загінуўшых, але пратэст супраць таго, што Сейм не прымаў закон, які надаваў большыя правы польскай мове [17–18]. Сам факт тлумачэння сітуацыі кіраўніком МЗС суседняй краіны паказвае і вельмі сур'ёзны ўзровень кантакту паміж членамі Акцыі і польскімі палітыкамі, разуменне польскімі дыпламатамі ўплыву дзейнасці партыі на імідж Польшчы.

Увагу СМІ прыцягнула палеміка паміж прэзідэнтам Літвы Д. Грыбаўскайтэ і старшынёй Выбарчай акцыі палякаў Літвы, дэпутатам Еўрапарламента В. Тамашэўскім [19]. Падставай для ўзаемных абвінавачванняў стаў інцыдэнт на прадстаўленні старшынства Літвы ў Радзе ЕС, калі В. Тамашэўскі пачаў вінаваціць кіраўніцтва Літоўскай Рэспублікі ў дыскрымінацыі правоў нацыянальных меншасцей [20]. У сваю чаргу літоўскі прэзідэнт абвінаваціла ВАПЛ у імкненні дыскрэдытаваць Літву на міжнароднай арэне [21].

Трэба адзначыць, што некаторыя палітыкі і эксперты выказваюць меркаванне, што Выбарчая акцыя палякаў Літвы зацікаўлена ў захаванні статус-кво па праблеме нацменшасцей. У прыватнасці, былы каардынатар супольнасці нацыянальных меншасцей, сацыял-дэмакрат І. Мелянас лічыць, што вырашэнне пытання правоў нацыянальных меншасцей у краіне не выгадна для ВАПЛ, бо тады партыя згубіць свой асноўны

рэсурс для мабілізацыі электарату [22]. Гэта магло б растлумачыць, чаму большасць ініцыятыў «польскай партыі» скіраваны хутчэй на стварэнне інфармацыйных сітуацый, чым на грунтоўную прапрацоўку праблемы нацменшасцей.

За такую лінію Выбарчай акцыі палякаў Літвы даводзіцца даволі дорага плаціць. Пераважна негатыўныя выпадкі з'яўлення ВАПЛ у інфармацыйнай прасторы паспрыялі адпаведнаму ўспрымання партыі літоўскай грамадскасцю. Паводле вынікаў сацыялагічных апытанняў, праведзеных Baltijos tyrimai ў студзені 2014 г., кіраўнік ВАПЛ В. Тамашэўскі ўсталяваў свайго кшталту антырэкорд – яго дзейнасць негатыўна ацанілі 73 % рэспандэнтаў. Такім чынам, даныя апытанняў паказваюць імклівы рост незадаволенасці В. Тамашэўскім, які толькі за першы месяц 2014 г. згубіў 8 % свайго рэйтыngu [23].

Падводзячы вынікі ролі Выбарчай акцыі палякаў Літвы ў польска-літоўскіх адносінах, неабходна адзначыць, што не апраўдаліся чаканні некаторых палітыкаў адносна магчымага спрыяння дзейнасці ВАПЛ лепшым адносінам паміж Варшавай і Вільнюсам.

Разам з тым, Варшава атрымала магчымасць непасрэднага ўплыву на ўнутрыпалітычныя падзеі ў Літве. Але, улічваючы відавочную сувязь паміж Польшчай і Выбарчай акцыяй палякаў Літвы, гэта хутчэй спрыяе павышэнню напружання і з'яўленню дадатковых канфліктаў паміж краінамі. Літоўскай грамадскасцю польскі бок успрымаецца ў большай ступені адказным за дзейнасць ВАПЛ. Улічваючы негатыўную ацэнку дзейнасці В. Тамашэўскага звычайнымі літоўцамі, верагодна, што гэта адмоўна ўплывае на ўспрымання грамадзянамі Літвы захадаў Польшчы ў галіне двухбаковых адносін. З-за гэтага польскія дыпламаты, з аднаго боку, вымушаны тлумачыць некаторыя праблемы ВАПЛ, з іншага боку – адмяжоўвацца ад іх [24].

Такім чынам, даводзіцца прызнаць, што ў перыяд пасля ўваходжання партыі ў кіруючую кааліцыю дзейнасць Выбарчай акцыі палякаў Літвы хутчэй спрыяла ўзнікненню дадатковага напружання ў двухбаковых адносінах, чым пошуку вырашэння складаных пытанняў ва ўзаемадзеянні Вільнюса і Варшавы.

ЛІТАРАТУРА І КРЫНІЦЫ

1. Dudzinska, K. Akcja Wyborcza Polakow na Litwie w parlamencie litewskim z uwzględnieniem plci jako czynnika rozstrajającego / K. Dudzinska // Stosunki polsko-litewskie. Wczoraj i dziś: historia, kultura, polityka / W.K. Roman; red. W.K. Roman, J. Marszałek-Kawa. – Torun: Europejskie Centrum Edukacyjne, 2009. – S. 377–393.
2. Dudzinska, K. Uncertain Change After the Parliamentary Elections in Lithuania / K. Dudzinska // Bulletin of the Polish Institute of International Affairs. – 2012. – № 96. – P. 820–821.
3. Dudzinska, K. National Discourse in Lithuania and the Lithuanian Government's Policy Towards National Minorities / K. Dudzinska // Bulletin of the Polish Institute of International Affairs. – 2011. – № 68. – P. 536–537.

4. *Heinrich, H.G.* The Polish Minority in Lithuania / H.G. Heinrich; ed. H.G. Heinrich, A. Chvorostov // Research Report of The Lithuanian Social Research Centre. – Vien: ENRI-East, 2011. – P. 108.
5. *Kalediene, L.* Evaluation of language policy in Lithuania <<http://jeful.ut.ee/public/files/Kalediene%2069-85.pdf>> / L. Kalediene // Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics. – 2011. – № 2. – P. 69–85.
6. *Bienczyk-Missala, A.* Human Rights in Polish Foreign Policy after 1989 / A. Bienczyk-Missala. – Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego. – P. 170–181.
7. *Fearon, J.D.* Lithuania. Draft working paper // Stanford University [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.stanford.edu/group/ethnic/Random%20Narratives/LithuaniaRN1.3.pdf>. – Date of access: 14.01.2014.
8. *Тлунгис саянга – Lietuvos krikščionys demokratai* <<http://www.tsajunga.lt/>> // Oficiali svetaine TS-LKD [Electronic resource] – Mode of access: http://www.tsajunga.lt/uploads/files/dir381/dir19/8_0.php. – Date of access: 14.01.2014.
9. Pogram Wyborczy Akcji Wyborczej Polakow na Litwie // Strona oficynna Akcji Wyborczej Polakow na Litwie [Electronic resource] – Mode of access: http://www.awpl.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=366%3Aprogram-wyborczy-akcji-wyborczej-polakow-na-litwie-&catid=42%3AAktualia&Itemid=59&lang=pl. – Date of access: 14.01.2014.
10. *Komorowski B.* i *Tusk D.* o wyborach na Litwie // Wilnoteka.pl [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.wilnoteka.pl/it/artykul/b-komorowski-i-d-tusk-o-wyborach-na-litwie>. – Date of access: 14.01.2014.
11. Mniejszosc polska odnajduje swoje miejsce na Litwie // Kancelari <<http://www.prezydent.pl/kontakt-z-kancelaria/>>ja Prezydenta RP [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,225,mniejszosc-polska-odnajduje-swoje-miejsce-na-litwie.html>. – Date of access: 14.01.2014.
12. *Waldemar Tomaszewski:* „AWPL wykazuje wielokierunkowa i wielopaszczynowa aktywnosc // Strona oficynna Akcji Wyborczej Polakow na Litwie [Electronic resource] – Mode of access: polityczna” http://www.awpl.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=472:waldemar-tomaszewski-awpl-wykazuje-wielokierunkow-i-wielopaszczynow-aktywno-polityczn&catid=42:aktualia&Itemid=59&lang=pl. – Date of access: 14.01.2014.
13. Избирательная акция поляков Литвы предлагает запретить аборт Литвы // Delfi.lt [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ru.delfi.lt/news/live/izbiratelnaya-akciya-polyakov-litvy-predlagaet-zapreit-aborty.d?id=60873279>. – Date of access: 14.01.2014.
14. Polak po raz pierwszy w litewskim rzadzie // Wiadomosci.pl [Electronic resource] – Mode of access: http://wiadomosci.wp.pl/kat,8311,title,Polak-po-raz-pierwszy-w-litewskim-rzadzie,wid,15177800,wiadomosc.html?tcid=112435&_tcrsn=3. – Date of access: 14.01.2014.
15. *Haszczyński, J.* Orzel, Pogon. Nie poganiac / J. Haszczyński // Rzeczpospolita [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.rp.pl/artykul/980896-Orzel-Pogon-Nie-poganiac.html>. – Date of access: 14.01.2014.
16. *Томашевский:* старый закон о нацменьшинствах будет принят в марте // Delfi.lt [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ru.delfi.lt/news/politics/tomashevskij-staryj-zakon-o-nacmenshinstvah-budet-prinyat-v-marte.d?id=63857342#ixzz2uK06SUHK/>. – Дата доступа: 14.01.2014.
17. W Dniu Obroccyw Ojczyzny – protest AWPL wobec <<http://kurierwilenski.lt/2014/01/13/w-dniu-obroncow-ojczyzny-%E2%80%95-protest-awpl-wobec-represji/>> represji // Kurier Wilenski [Electronic resource] – Mode of access: <http://kurierwilenski.lt/2014/01/13/w-dniu-obroncow-ojczyzny-%E2%80%95-protest-awpl-wobec-represji>. – Date of access: 14.01.2014.
18. Сикорский поделился сообщением о поступке поляков в парламенте Литвы // Delfi.lt [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ru.delfi.lt/news/politics/sikorskij-podelilsya-soobscheniem-o-postupke-polyakov-v-parlamente-lityv.d?id=63741440>. – Дата доступа: 14.01.2014.
19. Prezydencja w cieniu dyskryminacji // Strona oficynna Akcji Wyborczej Polakow na Litwie [Electronic resource] – Mode of access: http://www.awpl.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=597:prezydencja-w-cieniu-dyskryminacji-&catid=42:aktualia&Itemid=59&lang=pl. – Date of access: 14.01.2014.
20. Ostra wymiana zdan miedzy Litwa i Polska w PE // Rzeczpospolita [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.rp.pl/artykul/1079038.html>. – Date of access: 14.01.2014.
21. Dalia Grybauskaite do Waldemara Tomaszewskiego: Pan dyskredytuje Litwe w skali miedzynarodowej // Delfi.lt [Electronic resource] – Mode of access: <http://pl.delfi.lt/aktualia/litwa/dalia-grybauskaite-do-waldemara-tomaszewskiego-pan-dyskredytuje-litwe-w-skali-miedzynarodowej.d?id=63747800>. – Date of access: 14.01.2014.
22. Kam naudingas kariavimas su lenkais del tautiniu mazumu? // Delfi.lt [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/kam-naudingas-kariavimas-su-lenkais-del-tautiniu-mazumu.d?id=63292878>. – Date of access: 14.01.2014.
23. D. Grybauskaitei siuncia dvi zinias // Delfi.lt [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/d-grybauskaitei-siuncia-dvi-zinias.d?id=64059728>. – Date of access: 14.01.2014.
24. Jaroslaw Czubinski o Ustawie o mniejszosciach narodowych. „Nie mozemy ingerowac w sprawy innego panstwa” // Delfi.lt [Electronic resource] – Mode of access: <http://pl.delfi.lt/aktualia/litwa/jaroslaw-czubinski-o-ustawie-o-mniejszosciach-narodowych-nie-mozemy-ingerowac-w-sprawy-innego-panstwa.d?id=63332500>. – Date of access: 14.01.2014.

SUMMARY

This paper is devoted to the influence of «Electoral Action of Poles in Lithuania» on Polish-Lithuanian relations in 2012–2013. The article analyzes program papers of the party, press-releases, interviews and declarations of the representatives of the «Electoral Action of Poles in Lithuania»; basic activities of the party in the Lithuanian Parliament; and the reaction of Polish and Lithuanian politicians, diplomats and the mass media to these activities. This analysis concludes that the activity of the party is more likely to have complicated the contemporary Polish-Lithuanian relations rather than improve them.

Паступіў у рэдакцыю 14.04.2014 г.